

Til lovforslag nr. L 20. Betænkning afgivet af socialudvalget den 5. april 1984

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om socialforskningsinstituttet

(Ændring af ledelsesstrukturen)

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder haft samråd med socialministeren og undervisningsministeren, ligesom socialministeren skriftligt har besvaret spørgsmål fra udvalget. Nogle af udvalgets spørgsmål er tillige med socialministerens svar herpå optrykt som bilag til betænkningen.

Der er af socialministeren og et mindretal stillet ændringsforslag, hvorom henvises til bemærkningerne.

Udvalget har desuden modtaget skriftlige og/eller mundtlige henvendelser fra:

Danmarks Jurist- og Økonomforbund,
Planlægningsrådet for forskningen og
Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd.

Et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) udtaler om konsekvenserne af en gennemførelse af lovforslaget med de af socialministeren stillede ændringsforslag:

Den overordnede faglige og administrative ledelse af socialforskningsinstituttet varetages af en bestyrelse i samarbejde med en direktør.

Med henblik på at styrke instituttets uafhængighed overtager bestyrelsen socialministerens hidtidige kompetence til at fastsætte regler om instituttets ledelse og virksomhed.

Ved udformningen af disse regler bør bestyrelsen tage udgangspunkt i, at direktøren skal have samme type kompetence som di-

rektører for tilsvarende sektorforskningsinstitutter.

Dette indebærer, at direktøren – inden for de rammer, som er fastlagt i lovgivningen m.v. og af bestyrelsen – tilrettelægger instituttets virksomhed såvel administrativt som fagligt og har ansvaret for, at instituttet tager de fornødne initiativer. Bestyrelsens opgaver vil – som i tilsvarende sektorforskningsinstitutter – være at udarbejde generelle retningslinjer for instituttets virksomhed og at behandle større konkrete sager, som direktøren forelægger for bestyrelsen, samt at tage de fornødne initiativer vedrørende instituttets virksomhed.

På baggrund af lovforslagets forudsætninger og almindelige principper for ledelse af sektorforskningsinstitutter kan der opstilles nedenstående skitse vedrørende direktørens opgaver:

Direktøren har efter regler fastsat af bestyrelsen følgende opgaver:

- Direktøren vurderer i fornøden kontakt med brugerne behovet for socialforskning og udarbejder oplæg til bestyrelsen om arbejdsplaner og forskningsprojekter i overensstemmelse med dette behov.
- Direktøren indgår aftaler med ministerier, kommuner, organisationer, kommissioner, forskere m.v. om udførelse af serviceopgaver. Større projekter skal eventuelt forelægges for bestyrelsen.
- Direktøren forelægger forslag til instituttets budget og regnskab for bestyrelsen.

Bet. o. lovf. vedr. socialforskningsinstituttet

- Direktøren ansætter og afskediger instituttets medarbejdere i det omfang, afgørelsen er henlagt til direktøren. I det omfang bestyrelsen inddrages i ansættelses- og afskedigelsessager, bistår direktøren bestyrelsen.
- Direktøren tilrettelægger den daglige forretningsgang, herunder fordeler arbejdet mellem medarbejderne, og sørger for den tværfaglige kommunikation i instituttet.
- Direktøren er ansvarlig for, at instituttet administreres i overensstemmelse med gældende love og administrative bestemmelser samt kollektive overenskomster og aftaler, der har gyldighed for instituttet.
- Direktøren orienterer løbende bestyrelsen om instituttets forhold i det omfang, det er nødvendigt for, at bestyrelsen kan varetage sine opgaver.
- Direktøren har ansvaret for gennemførelsen af bestyrelsens faglige og administrative beslutninger.
- Direktøren deltager uden stemmeret i bestyrelsens møder.
- Direktøren repræsenterer i det daglige instituttet udadtil.
- Direktøren modtager udtalelsen fra det årlige fællesmøde, der afholdes, hvis der er nedsat flere forskningsudvalg. Direktøren kan i særlige tilfælde indkalde udvalgene til et ekstraordinært fællesmøde.

Herefter indstiller flertallet lovforslaget til *vedtagelse* med de af socialministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af et mindretal stillede ændringsforslag.

Mindretallet finder, at de af et mindretal stillede ændringsforslag sikrer et uafhængigt forskningsinstitut med væsentlig indflydelse fra brugere, centraladministration og forskning.

Konstruktionen med et repræsentantskab og en bestyrelse sikrer, at instituttet får handlegkraft og bevægelsesfrihed, samtidig med at instituttets opbygning passer til de overvejelser, der er gjort i planlægningsrådet for forskningen.

Mindretallet finder det af afgørende betydning, at arbejdsmarkedets parter er repræsenteret i bestyrelsen.

Arbejdsmarkedets parter har en bred kontakflade med samtlige de områder, forskningsinstituttet beskæftiger sig med.

Bestyrelsen kan tage selvstændige initiativer til forskningsprojekter, men forskningsprojekterne skal dog forelægges repræsentantskabet til udtalelse.

Da bestyrelsen har det overordnede administrative ansvar, er det rigtigt, at medarbejderne vælger en repræsentant til at deltage i bestyrelsens møder. Hverken direktøren eller medarbejderrepræsentanten har dog stemmeret.

Mindretallet finder det dernæst beklageligt, at man ikke tager stilling til forskningsinstituttets finansielle problemer i lovforslaget.

Mindretallet lægger endelig afgørende vægt på, at der ikke sker begrænsninger i instituttets aktiviteter, hvilket betyder, at der fortsat skal eksistere en mulighed for, at der kan rekvireres forskning fra instituttet, uden at rekvirenten skal betale samtlige udgifter, således at man af instituttets finanslovbevilling helt eller delvis kan afholde udgifterne til forskning rekvireret udefra.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse* med de af et mindretal stillede ændringsforslag.

Det har været socialistisk folkepartis hensigt i overensstemmelse med den nyudkomne planredegørelse for forskningen at sørge for, at instituttet gøres så uafhængigt af socialministeriet som overhovedet muligt. Det vil sige, at socialministeriet ikke skal udpege medlemmer til bestyrelsen og slet ikke som i det fremsatte lovforslag hele 2 medlemmer af bestyrelsen.

Brede brugerinteresser skal have indflydelse på forskningen på instituttet. Derfor har mindretallet foreslået at nedsætte et repræsentantskab, hvor de brede brugerinteresser skal have sæde og selv udpege deres medlemmer.

Derved gøres bestyrelsen uafhængig af socialministeriet og får baggrund i de brede brugerinteresser.

En opdeling af instituttet i forskningsafdelinger og dertil hørende forskningsudvalg er meget bureaukratisk og kan føre til en opdeling i mini-institutter. Samtidig kan en opdeling gøre det besværligt at løse tværgående

opgaver, hvis man på forhånd har lavet en klar opdeling af instituttet. Ud over det bureaukratiske kan der således fagligt være meget, der taler imod en opdeling af instituttet og en nedsættelse af forskningsudvalg. Mange af de problemstillinger, vi står over for på det sociale område, vil netop kræve en tværfaglig behandling.

Mindretallet mener, at bestyrelsens kompetence skal indskrænkes og direktørens stilling styrkes. Direktøren skal således i samarbejde med medarbejderne fastlægge proceduren ved ansættelse, bedømmelse og afskedigelse af medarbejdere. Ligeledes skal direktøren, som har den daglige ledelse af instituttet i øvrigt, fastsætte regler om instituttets ledelse og virksomhed.

Mindretallet har ønsket, at bestyrelsen kan nedsætte områdeudvalg og følgegrupper. Dette vil gøre det mere smidigt og netop kunne muliggøre en tværfaglig sammensætning afhængig af det problem, som man søger at få løst.

Socialministeren ønsker ganske enkelt at sætte sig på instituttet, skønt det både ifølge formålsparagraffen og hidtidig virksomhed i lige så høj grad skal stå til rådighed for andre grene af det offentlige liv. Socialistisk folkeparti ser det som endnu et angreb på de svageste grupper i samfundet fra regeringens side. Man ønsker at stoppe forskning, som eventuelt kunne vise, hvor asocial denne regeringens politik er.

Ændringsforslag

Til § 1

Af *socialministeren*, tiltrådt af et flertal (Agnete Laustsen (KF), Karen Højte Jensen (KF), Lizzie Lichtenberg (KF), Merete Aarup (KF), Hanne Severinsen (V), Tørnæs (V), Birgith Mogensen (CD), Aase Olesen (RV) og Arne Bjerregaard (KrF)):

1) Før nr. 1 indsættes som nyt nummer:

»01. Efter § 1 indsættes som ny paragraf:

»§ 2. Instituttet ledes af en bestyrelse og en direktør.«

§§ 2-5 bliver herefter §§ 3-6.«

Af et *mindretal* (Hanne Andersen (S), Mette Groes (S), Torben Lund (S), Lykkesoft (S),

Erik B. Smith (S), Taanquist (S), Ager-schou (SF) og Birthe Hansen (SF)):

2) Nr. 1 affattes således:

»1. § 2 affattes således:

»§ 2. Instituttet ledes af en bestyrelse, der består af 1 formand og 6 medlemmer, der udpeges i overensstemmelse med § 3, stk. 2. Formanden og medlemmerne beskikkes af socialministeren for 4 år. Genbeskikkelse kan finde sted én gang. Instituttets direktør og en medarbejder, udpeget af medarbejderne, deltager i bestyrelsens møder.

Stk. 2. Bestyrelsen har den overordnede faglige og administrative ledelse af instituttet. Det påhviler herunder bestyrelsen

- at godkende arbejdsplaner og enkeltprojekters igangsættelse,
- at afgive en årlig beretning om instituttets virksomhed og
- at ansætte direktøren.

Bestyrelsen kan endvidere tage initiativ til at fremsætte forslag om forskningsprojekter.

Stk. 3. Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden.«

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1*:

3) I den under nr. 1 foreslåede affattelse af lovens § 2, der bliver § 3, affattes *stk. 1, 1. pkt.*, således:

»Bestyrelsen består af 1 formand og 4 medlemmer.«

4) I den under nr. 1 foreslåede affattelse af lovens § 2, der bliver § 3, udgår *stk. 2, 2. pkt.*

Af *mindretallet under nr. 2*:

5) Nr. 2 affattes således:

»2. § 3 affattes således:

»§ 3. Socialministeren nedsætter et repræsentantskab bestående af 21 medlemmer. 5 medlemmer, der skal være forskere, udpeges af statens forskningsråd og planlægningsrådet for forskningen i forening, 6 medlemmer udpeges af de berørte ministerier og styrelser, 1 medlem udpeges af Dansk Arbejdsgiverforening, 1 medlem udpeges af Landsorganisationen i Danmark, 1 medlem udpeges af Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, 3 medlemmer udpeges af de kommunale organisationer, og 3 medlemmer udpe-

ges af invalide- og pensionistorganisationerne. Endelig får instituttets direktør sæde i repræsentantskabet.

Stk. 2. Repræsentantskabets opgaver er

- at udpege bestyrelsens formand, der skal være en erfaren forsker inden for det samfundsvidenskabelige område, 2 medlemmer fra de berørte ministerier, 1 medlem fra de kommunale organisationer, 1 forsker inden for det samfundsvidenskabelige område samt 2 medlemmer repræsenterende arbejdsmarkedets parter,
- at foretage en årlig drøftelse af den fremtidige forskningsvirksomhed og
- at drøfte mere generelle og langsigtede forskningsmæssige emner m.m.

Repræsentantskabet kan endvidere udtale sig om de af bestyrelsen foreslåede forskningsprojekter.««

Af *socialministeren*, tiltrådt af *flertallet under nr. 1:*

6) *Nr. 2* affattes således:

»2. § 3, der bliver § 4, affattes således:

»§ 4. Bestyrelsen nedsætter et eller flere rådgivende forskningsudvalg. Bestyrelsen kan opdele instituttet i afdelinger og knytte et forskningsudvalg til hver enkelt afdeling. Et forskningsudvalg kan ud over repræsentation fra instituttet bestå af medlemmer udpeget af statens forskningsråd, de berørte ministerier og styrelser, de kommunale myndigheder og organisationer, arbejdsmarkedets parter, pensionist- og invalideorganisationer og andre organisationer samt andre interessenter. Medlemmerne beskikkes af bestyrelsen for 4 år. Formanden udpeges af bestyrelsen efter forslag fra forskningsudvalget.

Stk. 2. Det eller de nedsatte forskningsudvalg har til opgave at rådgive instituttet vedrørende dets forskningsvirksomhed og i øvrigt at sikre kontakten mellem på den ene side instituttet og på den anden side interessenter og forskere uden for instituttet. Såfremt der er nedsat mere end ét forskningsudvalg, afholder udvalgene et årligt fællesmøde.

Udvalgenes opgave på det årlige fællesmøde er at afgive en udtalelse til direktøren om medlemmernes synspunkter med hensyn til afgrænsningen og prioriteringen af instituttets forskningsområder og om andre generelle forskningsforhold. Direktøren kan i særli-

ge tilfælde indkalde udvalgene til et ekstraordinært fællesmøde.««

Til § 2

Af *socialministeren*, tiltrådt af *udvalget:*

7) I *stk. 1* ændres »1. april« til: »1. juni«.

Af *mindretallet under nr. 2:*

8) *Stk. 2* udgår.

Bemærkninger

Til nr. 1

Ændringsforslaget tilsigter at understrege direktørens ledende rolle i instituttet.

Til nr. 2, 5 og 8

Bestyrelsen kan eventuelt for en bestemt periode nedsætte rådgivende områdeudvalg til at følge udviklingen inden for et bestemt område.

I hvert områdeudvalg repræsenteres instituttet af 2 medarbejdere samt cheferne for de berørte afdelinger. Herudover kan områdeudvalget bestå af medlemmer udpeget af repræsentantskabet med tilknytning til det pågældende fagområde.

Formanden udpeges af bestyrelsen efter indstilling fra direktøren. Kommissoriet for områdeudvalgets arbejde udarbejdes af bestyrelsen efter indstilling fra direktøren.

Desuden skal der som nu kunne nedsættes følgegrupper til de enkelte projekter af instituttet.

Til nr. 3

Redaktionel ændring som konsekvens af ændringsforslag nr. 1.

Til nr. 4

Ændringsforslaget indebærer, at den nærmere fastlæggelse af bestyrelsens opgaver sker i bestyrelsens vedtægter i stedet for i lovteksten.

Til nr. 6

Ændringsforslaget indebærer, at det ikke længere pålægges bestyrelsen at opdele insti-

tuttet i afdelinger med hvert sit tilknyttede forskningsudvalg.

Hvis bestyrelsen vælger at opdele instituttet i afdelinger, er bestyrelsen ikke bundet til noget bestemt antal afdelinger. Bestyrelsen bør dog begrænse sig til et »mindre antal« som anført i lovforslagets bemærkninger.

Til nr. 7

Ændringsforslaget skyldes, at lovforslaget først vil kunne blive vedtaget efter den oprindelig foreslåede ikrafttrædelsesdato 1. april.

Agnete Laustsen (KF) fmd. Karen Højte Jensen (KF) Lizzie Lichtenberg (KF)

Merete Aarup (KF) Hanne Severinsen (V) Tørnæs (V) Birgith Mogensen (CD)

Arne Bjerregaard (KrF) Hanne Andersen (S) Mette Groes (S) Torben Lund (S)

Lykketoft (S) Erik B. Smith (S) nfm. Taanquist (S) Agerschou (SF)

Birthe Hansen (SF) Aase Olesen (RV)

Partierne FP og VS havde ikke medlemmer i udvalget.

Nogle af udvalgets spørgsmål til socialministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 15:

Hvordan vil ministeren øge instituttets muligheder for at disponere uafhængigt af eksterne finansieringskilder, når ministeren ikke sigter på at ændre størrelsesordenen af de midler, der søges afsat til socialforskning på de årlige finanslove?

Besvarelse:

Næsten alle socialforskningsinstituttets projekter indeholder et væsentligt element af eksternt finansiering, men den eksterne finansiering kan kun sjældent dække alle omkostninger, hvorfor instituttets finanslovsbevilling i vidt omfang må anvendes til direkte eller indirekte at muliggøre de eksternt finansierede projekter. Institutet har således kun meget begrænsede muligheder for at disponere uafhængigt af de eksterne finansieringskilder, hvilket svækker instituttets uafhængighed og skaber træghed i instituttets planlægning og arbejdsdag.

Den eksterne finansiering er et værdifuldt og selvfølgelig element i instituttets finansiering, men finansieringsstrukturen bør tilrettelægges på en mere hensigtsmæssig måde.

Som det fremgår af lovforslagets bemærkninger forudsættes det, at der i fortsættelse af arbejdet med oprettelsen af en ny ledelsesstruktur arbejdes med en enklere finansieringsstruktur, der kan tilfredsstille såvel brugernes behov for forskning som behovet for en egentlig institutionsforskning efter institutionens eget valg.

Det anføres i lovforslagets bemærkninger, at det ikke er hensigten at ændre størrelsesordenen af de midler, der søges afsat til forskning på de årlige finanslove.

I planredegørelsen for forskningen fremsættes forskellige forslag vedrørende sektor-

forskningsinstitutternes finansiering. Hovedforslaget går ud på, at institutterne skal tildeles en særskilt basisbevilling til forskning og drift. Formålet med at tildele institutterne en sådan bevilling er at tilvejebringe et grundlag for institutternes selvstændige langsigtede kompetenceopbygning i kraft af selvvalgte forskningsaktiviteter. Basisbevillingerne bør ifølge planredegørelsen være stor nok til, at en væsentlig del af instituttets faste personale kan aflønnes og have mulighed for at udføre forskning efter institutionens eget valg.

I finansministeriets notat af 28. november 1983 om forslag til ændring i budget- og bevillingssystemet, der er blevet tiltrådt af finansudvalget den 7. marts 1984, foreslås bl.a. en forsøgsordning hvorefter visse institutioner gives adgang til (fortsat) at udføre betydelig rekvireret virksomhed, forudsat at særlige priskalkulationsregler anvendes (100-200 procents overheadtillæg). Bl.a. socialforskningsinstituttet er udpeget som forsøgsinstitution.

Socialforskningsinstituttets fremtidige finansieringsstruktur må fastlægges med udgangspunkt i finansministeriets notat af 28. november 1983 og under hensyntagen til bl.a. planredegørelsens forslag om en basisbevilling til forskning og drift. Det er vigtigt at søge at sikre, at eksternt finansiering – både ved rekvireret arbejde og i det omfang det er muligt ved fondstilskud – dækker alle direkte og indirekte omkostninger ved de projekter, der modtager sådan finansiering. Herved sikres instituttet fri dispositionsret over sin finanslovsbevilling.

Arbejdet med en omlægning af socialforskningsinstituttets finansieringsstruktur

bør påbegyndes snarest muligt efter lovforslagets vedtagelse.

Spørgsmål 19:

I forlængelse af besvarelsen af spørgsmål 4, specielt bemærkningerne (side 2, 3 og 4: »bemærkninger til ovenstående«) ønsker udvalget oplyst, om ministeren ikke finder det nødvendigt at ændre indholdet af lovforslagets § 2, stk. 2, spec. pkt. 4)?

Besvarelse:

I den omtalte besvarelse af spørgsmål 4 udtaltes det, at bestyrelsens opgaver – som i tilsvarende sektorforskningsinstitutter – vil være at udarbejde generelle retningslinier for instituttets virksomhed og at behandle større konkrete sager, som direktøren forelægger for bestyrelsen, samt at tage de fornødne initiativer vedrørende instituttets virksomhed.

Lovforslagets § 2, stk. 2, er formuleret i nøje overensstemmelse hermed. Specielt om bestemmelsen i nr. 4, som fremhæves i spørgsmålet, skal det bemærkes, at kompetencen til at fastsætte *generelle regler* om procedureerne ved ansættelse, bedømmelse og afskedigelse af medarbejdere er en naturlig del af opgaverne for en bestyrelse i et sektorforskningsinstitut. Direktøren har – som det er anført i besvarelsen af spørgsmål 4 – en fremtrædende rolle i forbindelse med *de enkelte ansættelsessager*, men generelle regler om ansættelsesprocedurer m.v. bør fastsættes af bestyrelsen (formentlig efter oplæg fra direktøren).

Hidtil er de pågældende generelle regler blevet fastsat af socialministeren i henhold til den gældende lovs § 5, stk. 3, hvorefter de nærmere regler angående instituttets ledelse og virksomhed fastsættes i et af socialministeren udfærdiget regulativ. I lovforslaget foreslås denne kompetence overdraget til bestyrelsen med henblik på at styrke instituttets uafhængighed.

I lovforslagets bemærkninger er det forudsat, at der med hensyn til ansættelsesprocedurerne for forskere tilvejebringes en rimelig overensstemmelse med procedureerne ved universiteterne og visse andre sektorforskningsinstitutter, hvor der anvendes bedømmelsesudvalg med en kombination af eksterne og interne sagkyndige medlemmer. For at sikre opfyldelsen af disse principper er det vigtigt,

at bestyrelsen har mulighed for at fastsætte generelle regler om procedureerne ved ansættelse m.v.

Spørgsmål 29:

Ministeren bedes oplyse, om der har været eksempler på, at ministerier og styrelser ikke har kunnet formå SFI til at gennemføre deres projektønsker.

Besvarelse:

De problemer, som ministerier, styrelser og andre brugere har haft i relation til socialforskningsinstituttet, har ikke baggrund i vanskeligheder ved at overtale instituttet til at søge at gennemføre bestemte projektønsker. Instituttet er normalt velvilligt indstillet over for de projektønsker, som fremkommer fra de forskellige brugere.

Problemet er derimod, at instituttets tunge, bureaukratiske ledelsesstruktur og arbejdsgang samt finansieringsstrukturen gør det kompliceret at trænge igennem med projektønsker og få dem gennemført, mens de er aktuelle. Dette forhold kan bevirke, at ministerier, styrelser og andre brugere undertiden er tilbageholdende med at rette henvendelse til instituttet. Man søger at løse sit vidensbehov ad anden vej.

Lovforslaget tilsigter at give instituttet en sådan handlekraft, at instituttet får mulighed for at give ministerier, styrelser og andre brugere en klar og ukompliceret adgang til bistand fra instituttet.

Spørgsmål 33:

ad svar på spm. 15.

Har socialforskningsinstituttet udført rekvireret virksomhed med 100–200 pct.s overheadtillæg? Hvis dette er tilfældet, ønskes oplyst hvilke.

Socialforskningsinstituttets kommentar ønskes til disse priskalkulationsregler.

Besvarelse:

Socialforskningsinstituttet har efter anmodning fra socialministeriet udarbejdet nedenstående besvarelse af socialudvalgets spørgsmål.

Den nærmere udformning af hvordan overheadtillæg fremover konkret skal beregnes og anvendes netop i socialforskningsin-

stituttet vil ske i samarbejde med bevillingsmyndighederne.

Socialforskningsinstituttets besvarelse:

Instituttet har ikke udført rekvireret virksomhed med overhead tillæg på 100–200 pct. på lønomkostningerne.

Man undersøgte i midten af 70'erne, om en forenklet kalkulationsmetode med faste procenttillæg til medgåede lønudgifter kunne bruges ved prisberegningen for serviceopgaver.

Da denne viste sig uegnet, lod man udarbejde et detaljeret internt regnskabssystem efter samme model, som bruges i erhvervsvirksomheder, hvis produkter har en stærkt varieret omkostningsstruktur.

Om priskalkulation med en fast procent tillagt de direkte lønudgifter til dækning af alle øvrige udgifter, skal bemærkes følgende:

Metoden er anvendelig og enkel for en virksomhed eller institution, som leverer produkter, der er ensartede med hensyn til omkostningernes sammensætning. For eksempel hvor variationen fra opgave til opgave alene består i anvendt antal arbejdstimer.

I instituttets bestilte opgaver indgår arbejdstimer i instituttet, dataindsamling i marken ved ad hoc ansat arbejdskraft, der får dækket løn, rejseudgifter, telefon m.v. efter faste aftaler, fremstillingsomkostninger til interviewskemaer og instruktioner, porto, interne edb-omkostninger og afgifter for stikprøver eller levering af eksterne materialer.

Disse omkostningskomponenter varierer så stærkt fra opgave til opgave, at der ikke kan udledes et fast mønster. Det ene yderpunkt er opgaver, der alene indebærer lønudgifter til en forskningsmedarbejder for udarbejdelse af et notat. Her er der samme overhead som ved forskningsopgaver, der ikke benytter dataindsamling. Det andet yderpunkt er opgaver, der alene omfatter indsamling af interviews, og hvor overhead i huset højst udgør 4–5 pct. af betalingen til interviewerne. I langt de fleste opgaver indgår flere af de nævnte omkostningskomponenter.

Instituttet beregner derfor omkostningerne ved de rekvirerede opgaver således, at alle omkostninger såvidt muligt henføres til den enkelte opgave. Herudover beregnes et tillæg til dækning af de omkostninger, der ikke kan

fordeles, på 20 pct., for Danmarks Statistik dog efter indbyrdes aftale 15 pct.

En sammenligning med de private bureauers priser og kalkulationsmetoder viser, at der ved denne beregningsmetode ikke skabes konkurrenceforvridning. For de opgaver, hvor direkte sammenligning er mulig, ligger instituttets priser oftest lidt over de private bureauers.

Spørgsmål 34:

ad svar på spørgsmål 15.

Skal svaret forstås således, at det ikke lænere er muligt at kombinere finansieringen?

Besvarelse:

Socialforskningsinstituttet udfører – udover mindre opgaver med udarbejdelse af notater og ydelse af råd og vejledning – dels *forskningsmæssige undersøgelser*, der gennemføres under instituttets ansvar, dels *tekniske serviceopgaver*, der udføres for eksterne opdragsgivere og uden ansvar for formålsbeskrivelse og analyse m.v.

Serviceopgaverne finansieres helt af eksterne midler. Opdragsgiverne betaler såvel de direkte omkostninger forbundet med opgaverne som de indirekte udgifter til administration, husleje m.v.

Langt den overvejende del af de *forskningsmæssige undersøgelser* finansieres med en blanding af finanslovsmidler og eksterne midler. De eksterne midler kan dels være betaling fra offentlige myndigheder og andre, som har foreslået (»rekvireret«) undersøgelsen, dels tilskud fra fonds m.v. efter ansøgning fra instituttet.

Den eksterne finansieringsandel varierer stærkt mellem undersøgelserne, men den udgør en væsentlig del af de fleste undersøgelser. Den eksterne finansiering dækker kun sjældent alle direkte og indirekte omkostninger, hvorfor instituttets finanslovsbevilling i vidt omfang må anvendes til at muliggøre de eksternt finansierede undersøgelser.

Det er således kun en meget begrænset del af finanslovsbevillingen, som instituttet kan disponere over uafhængigt af eksterne finansieringskilder, hvilket svækker instituttets uafhængighed og skaber træghed i instituttets planlægning og arbejdsgang.

I svaret på spørgsmål 15, 21, 22 og 27 siges det, at »det er vigtigt at søge at sikre, at eks-

tern finansiering – både ved *rekvireret arbejde* og i det omfang det er muligt ved *fondstilskud* – dækker alle direkte og indirekte omkostninger ved de projekter, der modtager sådan finansiering«. Socialudvalget spørger nu, om dette svar skal forstås således, at det ikke længere er muligt at kombinere ekstern finansiering med finansiering over finanslovsbevillingen.

Hertil skal bemærkes, at for så vidt angår *rekvireret arbejde* (dvs. dels serviceopgaver, dels forskningsmæssige undersøgelser rekvireret af offentlige myndigheder m.fl.) vil det ikke være muligt at kombinere ekstern finansiering og finanslovsmidler. Ved disse opgaver skal anvendes en til socialforskningsinstituttets forhold tilpasset udgave af de af finansudvalget netop godkendte priskalkulationsregler med overheadtillæg, jfr. besvarelsen af socialudvalgets spørgsmål 15, 21, 22, 27 og 33.

Med hensyn til *fondstilskud* (til forskningsmæssige undersøgelser) vil det som hidtil være muligt at kombinere ekstern finansiering og finanslovsmidler, men det bør i videst muligt omfang tilstræbes, at fondstilkuddene dækker alle direkte og indirekte omkostninger ved de undersøgelser, der modtager tilskud.

Det pågældende ønske indebærer ikke nødvendigvis større tilskud fra de enkelte fonds men eventuelt en fordeling på færre undersøgelser. Bestyrelsen bør optage forhandlinger om dette spørgsmål med yderne af fondstilkud, hvoraf nogle af de vigtigste er Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, Det kommunale Momsfond, Sygekassernes Helsefond, Socialstyrelsens Forsøgsudvalg og Arbejdsmiljøfondet.

Spørgsmål 37:

ad lovforslagets § 2, stk. 3.

Hvad skal bestyrelsens vedtægter indeholde?

Besvarelse:

Socialministeren fastsætter bestyrelsens vedtægter efter forhandling med den kommende bestyrelse og under hensyn til dels de forudsætninger der ligger i lovforslaget og fremkommer under folketingsbehandlingen, dels hvad der er almindelig praksis for sådanne vedtægter.

En nærmere fastlæggelse af vedtægternes indhold kan således først ske efter lovforslagets vedtagelse. I nærværende besvarelse er det derfor nødvendigt at begrænse sig til at give en kort oversigt over vedtægternes indhold.

I vedtægterne vil blive angivet reglerne for bestyrelsens sammensætning og udpegning samt om sekretariatsbistand og om afholdelse af udgifterne i øvrigt ved bestyrelsens virksomhed.

Endvidere vil vedtægterne komme til at indeholde regler om tilrettelæggelsen af bestyrelsens arbejde, herunder om mødeindkaldelse og om beslutningsprocessen.

Endelig vil vedtægterne indeholde en beskrivelse af bestyrelsens opgaver.

Vedtægterne vil blive udarbejdet i nøje overensstemmelse med lovforslaget og dets forudsætninger. Alle de centrale punkter i vedtægterne vil blive taget direkte fra lovforslagets tekst og bemærkninger. Socialministerens opgave ved udarbejdelsen af vedtægterne vil være at foretage en samling og teknisk udbygning af de regler i lovforslaget, der angår bestyrelsens virksomhed.

Spørgsmål 38:

I forlængelse af samrådet d.d. med ministeren bedes ministerens indledende besvarelse fremsendt skriftligt.

Besvarelse:

Socialudvalgets spørgsmål til samrådet torsdag den 22. marts 1984 havde følgende ordlyd: »Hvilken sammenhæng er der imellem tankerne om sektorforskning i planredegørelsen for forskningen og lovforslaget samt de ændringer af ledelsesstrukturen, der ligger i dette?« Min mundtlige besvarelse af spørgsmålet under samrådet var følgende.

Generelt:

- 1) Planredegørelsen for forskningen er præ-senteret som et diskussionsoplæg, der kan indgå i den kommende tids overvejelser om dansk forskning. Der er således *ikke* tale om færdige retningslinier for dansk forskningspolitik.
- 2) Lovforslaget sigter mod opfyldelsen af *formålet* med planredegørelsens principper for en fremtidig udvikling af forskningssystemet, men den nærmere ud-

formning af principperne i lovforslaget afviger på visse punkter fra planredegørelsens anbefalinger. Lovforslagets principper bygger på de *konkrete erfaringer* med hensyn til socialforskningsinstituttets virksomhed.

Planredegørelsens principper

Nedenfor foretages en sammenligning af de vigtigste af planredegørelsens principper med lovforslagets principper.

Princip 1: Oprettelse af en bestyrelse.

Planredegørelsen foreslår, at der for hvert sektorforskningsinstitut oprettes en selvstændig bestyrelse, der får det økonomiske og faglige ansvar for virksomheden. Formålet hermed er at give institutterne en mere selvstændig stilling i forhold til ministerierne.

SFI-lovforslaget er i overensstemmelse hermed.

Princip 2: Bestyrelsens sammensætning.

Planredegørelsen foreslår, at bestyrelsen skal bestå af mindst 5 medlemmer udpeget af ressortministeren efter indstilling af eller blandt følgende: Forskere (mindst 2), praktikere, medarbejdere. Forskerne skal udpeges efter indstilling fra Planlægningsrådet for Forskningen.

SFI-lovforslaget forudsætter 2 forskerrepræsentanter hvoraf en er formand, der udpeges af socialministeren. Lovforslaget afviger fra planredegørelsens forslag dels ved, at medarbejderne ikke er repræsenteret i bestyrelsen, dels ved at forskerne ikke udpeges efter indstilling fra Planlægningsrådet.

Det er ikke sædvanligt med medarbejderrepræsentation i sektorforskningsinstitutternes ledelse, men visse steder – f.eks. i Statens Byggeforskningsinstitut – deltager medarbejderrepræsentanter i bestyrelsens møder uden stemmeret.

Princip 3: Bestyrelsens opgaver.

Planredegørelsen foreslår, at bestyrelsen skal godkende arbejdsplaner og eventuelt nye forskningsprojekter, men normalt ikke komme med forslag til konkrete forskningsprojekter.

SFI-lovforslaget siger, at bestyrelsen »træffer beslutning om arbejdsplan og forskningsprojekter«. Denne formulering er ikke sprog-

ligt i strid med planredegørelsens forslag, men sigter mod at give bestyrelsen en lidt større indflydelse på valg af forskningsprojekter end tænkt i planredegørelsen.

Princip 4: Forskernes opgaver.

Planredegørelsen foreslår, at det skal være forskningsenhederne der foretager det endelige valg af forskningens problemstillinger, metoder m.v., mens brugernes opgaver er at formulere vidensbehov.

SFI-lovforslaget tilsigter at opfylde dette princip, som også anvendes i dag på socialforskningsinstituttet. Princippet er imidlertid ikke nævnt i lovforslaget, da det ikke lader sig gøre på en hensigtsmæssig måde at formulere en præcis afgrænsning af forskernes og bestyrelsens kompetence. En sådan formulering ville også være overflødig, da der ikke kan være tvivl om, at bestyrelsen vil overholde princippet.

Princip 5: Samling af forskningsinstitutterne i ét ministerium.

Planredegørelsen foreslår, at der iværksættes overvejelser om hensigtsmæssigheden af at samle forskningsinstitutterne under ét ministerium. Formålet hermed skulle være at opnå et bedre udbytte af sektorforskningen og en bedre koordinering og fordeling af de forskellige bevillinger til sektorforskning.

SFI-lovforslaget er i strid med dette forslag, og socialministeriet må være helt uenig i forslaget.

Princip 6: Ansættelses- og bedømmelsesudvalg.

Planredegørelsen foreslår, at der ved ansættelse af personale i forskningsstillinger skal nedsættes ansættelses- og bedømmelsesudvalg med detlagelse af forskere fra universiteterne eller andre institutter.

SFI-lovforslaget omhandler ikke dette spørgsmål, men i bemærkningerne forudsættes det, at bestyrelsen udformer generelle ansættelsesprocedurer i overensstemmelse med det pågældende princip.

Princip 7: Særlig bevilling til forskning og drift.

Planredegørelsen foreslår, at sektorforskningsinstitutter tildeles en særlig bevilling til forskning og drift for at sikre institutterne

mulighed for at udføre forskning efter eget valg.

SFI-lovforslaget omhandler ikke bevillings-spørgsmål, men socialministeriet er enig i, at instituttet skal have mulighed for at udføre forskning efter eget (dvs. bestyrelsens) valg.

Spørgsmål 40:

ad svaret på spørgsmål 29:

Der ønskes konkrete eksempler på, at »ministerier, styrelser og andre brugere undertiden er tilbageholdende med at rette henvendelse til instituttet. Man søger at løse sit vidensbehov ad anden vej«.

Besvarelse:

Det, der ligger i den pågældende formulering, er ikke, at ministerier, styrelser og andre brugere undertiden udarbejder forslag til forskningsprojekter og derefter opgiver at rette henvendelse til socialforskningsinstituttet om projekternes gennemførelse. Med den pågældende formulering sigtes der derimod på det forhold, at muligheden af at bruge instituttet tilsyneladende i for ringe grad indgår i ministeriers, styrelsers og andre brugeres overvejelser vedrørende tilrettelæggelsen af deres virksomhed.

Der kan således ikke gives konkrete eksempler.